

Részlet Gárdonyi Zsolt válaszaiból a Reformátusok Lapja interjú-kérdéseire, 2009. október 28.

Mi az, amit Kálvin személyével, gondolataival, munkásságával kapcsolatosan kiemelne? Egyfajta ellentmondás figyelhető meg, hiszen Kálvin nem igazán rajongott a zenéért, orgonáért... Feloldható-e ez a probléma?

Itt elsősorban a gondolatok, szavak és tettek egységét emelném ki, mint kálvini útmutatást és magatartásbeli életcél. Kálvin szerint egyébként – a közismert feltételezésekkel ellentétben – a művészet Isten egyetemes kegyelmének (gratia generalis) ajándéka az ember számára. Éppen Kálvin impulzusaiból kiindulva alkották meg környezetének költői és zeneszerzői a zsoltárok rímbe szedett alakját és máig is használatos dallamait – sőt, ez a dallamkincs az évszázadok folyamán egy hallatlanul gazdag többszólamú zeneirodalom hordozójává is vált, mind a mai napig.

A kérdés csak az, hogy a mindenkori egyház a keresztyén zeneművészetből mennyit hajlandó beengedni falai közé. Ha egy átfogó, bibliai alapú koncepció helyett csupán életrajzi véletlenek és hatalmi viszonyok határoznák meg az egyházzene helyét, az a klerikalizmus veszélyét hordozná magában. Konkrétabban: mindig problematikus, ha egyházzenei kérdésekben nem a szakemberek, hanem a strukturális döntéshozók meglévő vagy éppen hiányzó zenei affinitása, műveltsége vagy műveletlensége vagy éppenséggel akár közönye kap hivatalos rangot. Ha például egy esperes szerint a művészi zene sokak számára „felfoghatatlan“, és ezért szerinte másmit kell bevinni a templomba, akkor ez az álláspont ne váljék hivatalból szükségszerűen zsinórmértékké. Semmiképpen sem szolgálja az egyház ügyét, ha egy szakmai kérdés hatalmi kérdéssé degradálódik.

A misszió mindig tanítás is, és éppen az ifjúsági munkát illetően mondhatjuk el, hogy az utóbbi évek egyik legeredményesebb missziói formája a kántorképző volt. Időközben azonban a korábban négy egyházkerületi kántorképzőből kettő már megszűnt. Ezt a tendenciát lehetetlen fejlődésként érzékelni. Kodály szerint a pedagógus, tehát a mi esetünkben a lekipásztor, illetve a kántor munkája is olyan, mint a kertésze. Ápoljuk a virágokat, de kordában tartjuk a gyomnövényeket. Miközben egyházzeneileg már két évtizede lassan, de biztosan megszűnik a virágápolás, most valaki előáll, hogy termesszük inkább a gyomot, mert az gyorsabban nő.

Érdekes módon azonban az egyházzene művészeti dimenziója ugyanakkor protokolláris okokból hirtelen (és csupán néhány órányi időtartamra) fontos

követelménnyé is tud válni: például egy püspökavatás, egyházi események televíziós közvetítése vagy a hierarchia kiemelt személyiségeinek gyászünnepelei alkalmából mindig nagyon szívesen veszik, sőt ilyenkor el is várják, hogy ott igényes, tartalmas, felemelő zenék hangozzanak el, lehetőleg professzionális színvonalon. De miért csak ilyenkor? Ha valóban Isten és nem az emberek dicsőítése a cél, akkor az ebből következő zenei igényességnek minden vasárnapra kiterjedő érvénnyel kellene rendelkeznie. Az egyház zenéjére tehát ugyanúgy érvényes Kölcsey Ferenc etikai normája, a „csak jót és jól“ gondolata, mint a vasárnapi istentisztelet nyelvi megformálására, amelynek színvonala szintén elkülönül a hétköznapi többségi nyelvhasználatától. Minden logikát nélkülözne, ha az istentisztelet elemei közül éppen csak a zenét kellene úgymond „többségképpé“ tenni. Számomra ezt is jelenti a gondolatok, szavak és tettek egységének kálvini követelményrendszere.